

การบริโภคขนมกรุบกรอบในเด็กไทย

กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักโภชนาการ

ข้อมูลการบริโภคและปัจจัยระดับมหภาคที่ส่งผลต่อการกินของเด็ก

1. เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อวิถีชีวิตโดยเฉพาะวิถีการกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่การเข้าถึงขนมกรุบกรอบง่ายเนื่องจากมีร้านค้าหรือร้านสะดวกซื้อเพิ่มมากขึ้น (Accessibility) การมีขนมขายหน้าโรงเรียนที่หลากหลาย (Availability) อำนาจการจับจ่ายซื้ออาหารฟุ่มเฟือยที่เพิ่มมากขึ้น (Affordability) รวมไปถึงความหลากหลายของชนิดขนมกรุบกรอบที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการทำการตลาดส่งเสริมการขายและการโฆษณามากขึ้น เหล่านี้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกินของเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมได้ง่ายและได้รับอิทธิพลจากกลยุทธ์การตลาดของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

2. จากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ. 2560 โดยสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ในเด็กอายุ 12 และ 15 ปี กลุ่มวัยเรียน (อายุ 12 ปี) บริโภคขนมกรุบกรอบมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างมาก พบว่าร้อยละ 32.6 บริโภคทุกวัน โดยเด็กอายุ 12 ปีในชนบทบริโภคทุกวันร้อยละ 38.5 ซึ่งมากกว่าเด็กในเขตเมืองคือร้อยละ 27.7 และเด็กอายุ 15 ปี ในชนบทบริโภคขนมกรุบกรอบทุกวัน ร้อยละ 36.3 เด็กในเขตเมือง ร้อยละ 30.5 ใน หากเปรียบเทียบทั้งประเทศพบว่าเด็กภาคกลางบริโภคขนมกรุบกรอบทุกวันมากที่สุดคือร้อยละ 36.0

3. จากการสำรวจพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปี พ.ศ. 2561 “ศรีประจันต์โมเดล” โดยสำนักโภชนาการ กรมอนามัย ศึกษาความเชื่อมโยงฐานข้อมูลการเฝ้าระวัง คัดกรอง และส่งต่อเด็กอ้วน ในระบบ Service Plan ของนักเรียนชายและหญิง ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 33 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 434 คน พบว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กวัยเรียนที่อ้วนในการบริโภคขนมกรุบกรอบ โดยบริโภคบางครั้งมากที่สุด (2-3 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 36.2 บริโภคบ่อย (4-6 ครั้งต่อสัปดาห์) ร้อยละ 30.6 และบริโภคทุกวัน ร้อยละ 17.7 ตามลำดับ

แนวโน้มการบริโภคขนมกรุบกรอบ (The Types of Kids'snack in trend)

4. จากข้อมูลการบริโภคอาหารของประเทศไทยโดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติปี 2559 ได้รายงานว่ามีขนมขบเคี้ยวที่เด็กไทยนิยมบริโภคมากที่สุดคือมันฝรั่งแผ่น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กอายุ 0-2 ปีนิยมบริโภคขนมขบเคี้ยวที่ทำจากแป้งมันฝรั่งและแป้งสาลีเป็นส่วนประกอบ ในขณะที่เด็กอายุ 3-5 และ 6-12 ปี นิยมบริโภคขนมขบเคี้ยวที่มีแป้งมันสำปะหลังและแป้งมันฝรั่งเป็นส่วนผสม

5. การศึกษาสภาพแวดล้อมทางอาหารของโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งในโรงเรียน และบริเวณรัศมีรอบโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2556 โดยแผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า

- อาหารและเครื่องดื่มที่จำหน่ายในโรงเรียนมากที่สุด ได้แก่ เวเฟอร์และบิสกิต ขนมกรุบกรอบ รองลงมาได้แก่ ไอศกรีม ปลาหมึก/ปลาเส้น น้ำหวานและไมโล ตามลำดับ
- อาหารและเครื่องดื่มที่จำหน่ายบริเวณนอกโรงเรียนมากที่สุด ได้แก่ ลูกอมและช็อคโกแลต ขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลม เวเฟอร์และบิสกิต และน้ำเปล่า

และในการสำรวจตลาดขนมขบเคี้ยวในประเทศไทยพบว่าในปี พ.ศ. 2558 โดยสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม (Food Intelligence Center Thailand: NFI) พบว่า เมื่อจัดลำดับยอดจำหน่ายขนมกรุบกรอบในประเทศไทย 3 อันดับ ดังนี้

1. ขนมขบเคี้ยวชนิดอบพอง (ครองส่วนแบ่งการตลาด 28.4%) อันดับ 1
2. มันฝรั่งทอดกรอบ (ครองส่วนแบ่งการตลาด 22.7%) อันดับ 2
3. กลุ่มขนมขบเคี้ยวอื่นๆ เช่น สาหร่าย เมล็ดพืช ปลา ปลาหมึก และแมลง อันดับ 3
(ครองส่วนแบ่งการตลาด 19.0%)

นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง

6. มาตรการที่ควบคุมการตลาดอาหารและเครื่องดื่มของประเทศไทย

- ประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา พ.ศ. 2559 เรื่องหลักเกณฑ์การโฆษณาอาหาร ประเภท “อาหารขบเคี้ยว ช็อกโกแลตและผลิตภัณฑ์ในทำนองเดียวกัน และผลิตภัณฑ์ขนมอบ” จะต้องแสดงคำเตือนว่า “บริโภคแต่น้อย และออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ”
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 373) พ.ศ. 2559 เรื่องอาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการ และค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียมแบบ GDA ในอาหาร 13 กลุ่ม รวมทั้งอาหารขบเคี้ยว ช็อกโกแลต ผลิตภัณฑ์ขนมอบ
- คำสั่งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเชื่อมโยงด้านอาหารและโภชนาการสู่คุณภาพชีวิตที่ดีที่ 1/2561 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการใช้สัญลักษณ์โภชนาการอย่างง่าย (ตราสัญลักษณ์ Healthier logo)
- พรบ. ภาษีสรรพสามิตฉบับใหม่ บังคับใช้วันที่ 16 กันยายน 2560 ในการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มตามปริมาณน้ำตาลในเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ รวมทั้งเครื่องดื่มผงและเครื่องดื่มเข้มข้นเพิ่มเติม โดยภาษีจะปรับเพิ่มขึ้นทุก 2 ปี จนถึงปี 2564 โดยเก็บภาษีหลังการออกมาตรการในปีแรกที่ปริมาณน้ำตาล 10% และปรับเพิ่มภาษีทุก 2 ปี จนถึงปี 2568 จะเก็บที่ปริมาณน้ำตาล 6%

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่มีกฎหมายควบคุมการโฆษณาที่มีผลกระทบต่อเด็กโดยตรง

7. เกณฑ์การจำแนกอาหาร ขนม นม และเครื่องดื่ม ตามมาตรฐานโภชนาการ สำหรับอายุ 3-15 ปี

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับคณะอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการ ได้พัฒนาคู่มือการจำแนกอาหาร ขนม นม และเครื่องดื่ม ตามมาตรฐานโภชนาการ สำหรับอายุ 3-15 ปี มาตั้งแต่ปี 2554 โดยอ้างอิงจากปริมาณสารอาหารที่แนะนำให้บริโภคต่อวันสำหรับคนไทย อายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไป (Thai Recommended Daily Intakes: Thai DRIs) ทั้งรูปแบบที่มีบรรจุภัณฑ์ และอาหารที่ปรุงเอง โดยมีการให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

 Grade A	 Grade B	 Grade C
เกรด A สีเขียว คือ อาหารที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด มีคุณค่าทางโภชนาการดีที่สุดในเมื่อเทียบกับอาหารกลุ่มเดียวกัน	เกรด B สีเหลือง คือ อาหารที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานระดับรองจากเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เมื่อเทียบกับอาหารกลุ่มเดียวกัน	เกรด C สีแดง คือ อาหารคุณภาพต่ำ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

8. ความท้าทาย

- ภาครัฐพยายามดำเนินการด้านนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ตามพรบ.อาหาร พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งพรบ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีช่องโหว่ในการควบคุม กำกับ การบังคับใช้กฎหมาย และยังมีข้อจำกัดในการดำเนินการระดับบุคคล ทั้งตัวเด็กเองและพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่เองก็จำเป็นต้องฝึกนิสัยการบริโภคที่ถูกต้องให้ลูก ตั้งแต่เล็กๆ โดยเฉพาะเรื่องการกินขนม การเลือกอาหารว่างที่มีประโยชน์ต่อลูก ปริมาณที่เหมาะสมในการจัดอาหารว่างแก่ลูก การจัดการของพ่อแม่เมื่อลูกเรียกร้องกินขนมมากเกินไป
- การร่วมมือกันระดับกระทรวงในการควบคุมการขายอาหารไม่ดีต่อสุขภาพแก่เด็กในโรงเรียนหรือรอบรั้วโรงเรียนจะช่วยควบคุมการบริโภคที่ไม่เหมาะสมของเด็กได้ อย่างไรก็ตามความร่วมมือจากครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
- การสร้างความรอบรู้เกี่ยวกับอาหารที่ง่ายที่สุดคือการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเลือกผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณภาพ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านฉลากโภชนาการ

เอกสารอ้างอิง

แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). *โครงการสำรวจสิ่งแวดล้อมด้านอาหารในโรงเรียน รอบรั้วโรงเรียน และศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2556-2557)*. นนทบุรี.

ใจชื่น, น., ธรรมรังสี, ท., พูลเกิด, ส., & คุณเผือก, ว. (2558). ช่องว่างและโอกาสในการควบคุมการตลาดอาหารและเครื่องดื่มของประเทศไทย ตามชุดข้อเสนอแนะขององค์การอนามัยโลกว่าด้วยเรื่องการทำตลาดอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ในเด็ก. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 9(3), 213-226.

กระทรวงสาธารณสุข, ส. ก. (2560). *การจำแนกอาหาร ขนม นม และเครื่องดื่มตามมาตรฐานโภชนาการสำหรับเด็กอายุ 3-15 ปี (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร.

พงษ์อุทธา, ส. (2558). *การศึกษาความเข้าใจและการใช้ ฉลากโภชนาการหน้าบรรจุภัณฑ์ (Front-of-pack labeling) ของประชากรไทย*. นนทบุรี.